

Summary

PARONYMS IN THE SCIENTIFIC DENTAL DISCOURSE: ABNORMALITIES AND VARIANTS OF THE NORMATIVE USE

Zhovnir M.

Key words: scientific dental discourse, language norm, paronyms.

This article focuses on the language of health care system, which is very important for modern society as its wellbeing and further development is impossible without the full and harmonious life of both an individual and a society as a whole is impossible without assistance and support of medical science and healthcare professionals. And dentistry is an inseparable part of the health care. The aim of the study is to highlight the linguistics phenomenon of paronymy in the dentistry discourse and to draw attention on the importance of correct selecting of language devices to express complex scientific thoughts, ideas and hypotheses. Therefore, the focus of this research has been shifted to the peculiarities of the development and potential of the scientific language. The peculiarities in using normative language when communicating in the dentistry domain have been studied. Special attention has been paid to misuse of modern Ukrainian literary language, especially at the lexical, grammatical and stylistic levels. It is also noted that the skilful usage of terminology is a daily duty of every qualified specialist. The theoretical and methodological bases of the dentist's professional language in the context of language professional practices and discourse development have been identified. The article analyzes the causes and effects of misuse of the paronyms – words which are partially similar by the form but different by the meaning. The article has also provided detailed practical guidance for appropriate using of paronyms. The research has been done within the anthropocentric scientific paradigm. The methodology includes descriptive and analytical methods, general linguistic method of scientific description, comparative methods, special linguistic methods and techniques, including discourse analysis as well. The study material included the texts of original theses, articles, manuals, textbooks, monographs, abstracts.

DOI 10.31718/2077-1096.21.1.128

УДК 613.8+614.253.1

Ільницька О.М., Попович З.Б., Ярмошук І.Р.

**ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО ЗДОРОВ'Я
МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ**

Івано-Франківський національний медичний університет

Реформи в галузі вищої медичної освіти та їх інтеграція в європейський освітній простір потребують лікарів, здатних продуктивно реалізовувати свій потенціал та протидіяти негативному впливу професійних чинників з найменшими втратами для здоров'я. Тому особливе місце у процесі формування студентів-медиків займає збереження і зміцнення їх здоров'я, створення умов для здорового способу життя. У статті здійснений аналіз основних проблем студентської молоді у сфері збереження здоров'я на етапі професійного становлення у закладі вищої медичної освіти, виявлені перешкоди до реалізації здорового способу життя та можливості їх подолання. В сучасних умовах навчання у закладі вищої медичної освіти нерідко створює несприятливий вплив на здоров'я студентської молоді. Це стосується навчального навантаження, відсутності у закладі вищої медичної освіти систематичної роботи по мотивації, пропаганді та формуванню ціннісної орієнтації на здоровий спосіб життя, а також загострена за останні роки проблема з екологією. З чималого переліку чинників ризику захворювань студентів вчені виділяють найбільш поширені: шкідливі звички (паління і вживання спиртних напоїв) та недостатню інформованість про здоровий спосіб життя. Все це негативно впливає на здоров'я та фізичний стан студентської молоді. Більше того, відбувається зниження адаптаційних можливостей організму, що часто приводить до розвитку хронічних захворювань. Науковці зазначають, що у значній частині молоді відбувається «експлуатація» найбільш доступного ресурсу – здоров'я. Стимули отримати хорошу освіту, професію, хороше матеріальне становище є набагато вищими, ніж збереження та зміцнення власного здоров'я, яке в основному розглядається як інструментальна цінність, що сприяє досягненню життєвої мети. У той же час цінність, яка сприятиме довголітньому та повноцінному життю, є недостатньо усвідомленою. Отже, ціннісне ставлення студентів-медиків до формування культури професійного здоров'я передбачає не лише створення відповідних умов для ефективного навчання у закладах вищої медичної освіти, але й мотивацію формування здорового способу життя. Це питання повинне вписуватися в програму закладу вищої медичної освіти як невід'ємна складова професійної підготовки майбутнього лікаря.

Ключові слова: лікар, студент, заклад вищої медичної освіти, професійне здоров'я.

Постановка проблеми

Необхідність дослідження проблеми формування культури професійного здоров'я майбутніх

медичних працівників викликана нагальною потребою вирішення практичних питань їхньої фахової підготовки та вимогами, що висуваються до професії лікаря. Актуальність даної проблеми

підсилюється низкою суперечностей між високими вимогами до здоров'я лікарів та їх низькими показниками; потребами медичної сфери у фахівців із належним рівнем культури професійного здоров'я та відсутністю технологій їх цілеспрямованого формування. Тому на сьогоднішній день однією із основних проблем, що стоять перед системою вищої медичної освіти, є набуття навичок ведення здорового способу життя, а також адаптація не лише до навчання, але й до подальшої професійної діяльності. Актуальність проблеми, її недостатня розробленість у педагогічній теорії та практиці поряд з виокремленими суперечностями і зумовили вибір теми статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Аналіз наукової літератури щодо підготовки майбутніх лікарів до формування культури професійного здоров'я дає підстави стверджувати, що за останні десятиліття значно підвищилась увага вчених до проблем здоров'я молоді.

У психолого-педагогічній літературі є багато робіт, присвячених проблемам здоров'я людини, формуванню здорового способу життя (Т. Бойченко, І. Брехман, В. Оржеховська, О. Шукатка та ін.). Становлення особистості в аспекті формування здорового способу життя досліджують І. Аршавський, В. Горащук, І. Галецька, Г. Мешко, В. Слободяник, Т. Сосновський, В. Оржеховська, О. Шукатка та ін. Питання культури професійного здоров'я студентської молоді в освітньому середовищі вищого навчального закладу представлено в працях І. Авдеєнко, Н. Завидівська, Г. Кривошеєва, В. Мойсеюк, Л. Соколенко та ін. Водночас теоретичний аналіз наукових праць засвідчив, що проблема формування культури професійного здоров'я майбутніх викладачів ЗВО ще недостатньо досліджена.

Мета роботи

На основі аналізу наукових джерел дослідити орієнтації студентів-майбутніх лікарів на здоровий спосіб життя; виявити потенціал закладу вищої медичної освіти щодо формування культури професійного здоров'я; розглянути основні компоненти здорового способу життя студентської молоді, виділити профілактичні заходи щодо його зміцнення; визначити перспективи подальших досліджень.

Виклад основного матеріалу

В сучасних умовах навчання у закладі вищої медичної освіти нерідко створює несприятливий вплив на здоров'я студентської молоді. Це стосується навчального навантаження, відсутності у ЗВМО систематичної роботи по мотивації, пропаганді та формуванню ціннісної орієнтації на здоровий спосіб життя, а також загострена за останні роки проблема з екологією.

З чималого переліку чинників ризику захворювань студентів вчені виділяють найбільш по-

ширені: шкідливі звички (паління і вживання спиртних напоїв) та недостатню інформованість про здоровий спосіб життя. Все це негативно впливає на здоров'я та фізичний стан студентської молоді. Більше того, відбувається зниження адаптаційних можливостей організму, що часто приводить до розвитку хронічних захворювань.

Самооцінка здоров'я та його місце в системі життєвих цінностей є одним із існуючих показників, що характеризують ставлення особистості до свого здоров'я. Наукові праці вчених (Н. Завидівська, Г. Кривошеєва, Л. Соколенко та ін.) свідчать, що здоровий спосіб життя хоча і є значущим для більшості сучасної студентської молоді, однак ця цінність є недостатньо усвідомленою. Про це свідчить той факт, що багато студентів, які вважають, що вони ведуть здоровий спосіб життя, насправді не дотримуються його норм.

Так Л. Соколенко зазначає, що у значній частині молоді відбувається «експлуатація» найбільш доступного ресурсу – здоров'я. Стимули отримати хорошу освіту, професію, хороше матеріальне становище є набагато вищими, ніж збереження та зміцнення власного здоров'я, яке в основному розглядається як інструментальна цінність, що сприяє досягненню життєвої мети. У той же час цінність, яка сприятиме довголітньому та повноцінному життю, є недостатньо усвідомленою [1].

Досліджуючи здоров'я з позиції ціннісного змісту, В. Горащук зазначає, що викликає занепокоєння низький рівень загальної та гігієнічної культури студентів, недоліки в організації харчування, медичного обслуговування, санітарно-гігієнічних умов проживання і навчання [2].

Необхідність формування культури професійного здоров'я лікарів обумовлена складністю та стресогенністю професії. Робота в умовах підвищеного емоційного напруження вимагає від них надмірних затрат фізичних, моральних, психологічних, вольових резервів власного організму. Саме тому від рівня володіння медичним працівником культурою здоров'я залежить не тільки його професійне довголіття, але і якість наданої ним лікарської допомоги.

Цікавою є думка М. Амосова, котрий зазначив, що якби всі люди вели здоровий спосіб життя, то 90% з них не хворіли б [3].

У сучасній науковій літературі немає однозначного тлумачення терміну «професійне здоров'я». Цікавим, на наш погляд, є визначення цього терміну, яке сформулював В. Слободяник: «Здоров'я є необхідною умовою забезпечення людині високого рівня працездатності, підвищення ступеня самозадоволення, збільшення рухової реакції, емоційного спокою, комфортного перебування в соціумі» [4].

Актуальними в ракурсі нашого дослідження є висновки В. Оржеховської, яка розглядає здоров'я людини в різних аспектах (духовному, пси-

хологічному, фізичному, соціальному). «Невід'ємною частиною духовного здоров'я людини, - вважає вчена, - є її здатність до співпереживання та співчуття, добросовісність, доброзичливість, порядність, терпимість. Психологічний аспект здоров'я – це здатність особистості керувати собою за умов життєвих навантажень на основі взаєморозуміння та емоційного комфорту. Фізичний аспект здоров'я передбачає оптимальне функціонування усіх систем організму людини. уміння володіти своїм тілом, фізичну витривалість, високий рівень працездатності. Соціальний аспект здоров'я – це сформована громадська відповідальність за виконання соціальних ролей у суспільстві; позитивно спрямована комунікативність; здатність до самоактуалізації у колективі, самовиховання» [5].

На думку І. Галецької та Т. Сосновського, існує багато чинників, які негативно впливають на здоров'я лікарів – це особлива відповідальність за пацієнта та пов'язане з нею емоційне напруження, необмежена тривалість робочого дня, постійне проникнення у проблеми інших людей, велика кількість стресових ситуацій [6].

Розділяємо авторську позицію Г. Мешко, яка визначає зміст здоров'я наступним чином: «здоров'я є важливою складовою професійної готовності особистості до діяльності» [7]. Вчена виокремлює наступні групи чинників професійного здоров'я-нездоров'я фахівців, а саме: «індивідуально-психологічні (спосіб життя, генетичні чинники, вік, стать, сімейний стан, освіта, стаж роботи, задоволення базових потреб; особистісні (особливості характеру, мислення, рівень професіоналізму, духовно-творчий потенціал, сформованість продуктивного стилю діяльності та спілкування); емоційні (стан емоційної сфери, особливості психоемоційних переживань); соціально-психологічні (коло спілкування, психологічний клімат у колективі, рівень соціальної підтримки); організаційно-педагогічні (навчальне навантаження, умови праці, режим праці і відпочинку, тривалість робочого дня, наявність здоров'язбережувального освітнього простору у навчальному закладі)» [7].

В. Мойсеюк вбачає у здоров'ї єдину загальнолюдську та індивідуальну цінність, оскільки всі інші загальнолюдські цінності є лише засобами, які забезпечують здоров'я особистості [8], а «дотримання здорового способу життя впливає на формування, збереження та зміцнення здоров'я, сприяє інтелектуальному і духовному розвитку особистості, успішному навчанню» [8].

У структурі культури професійного здоров'я Г. Кривошеєва виділяє такі функції: «аксіологічну (глибоке усвідомлення цінності професійного здоров'я), регулятивну (емоційна та вольова регуляція діяльності фахівця), гносеологічну (пізнання своїх морфофункціональних особливостей, виявлення і мобілізація прихованих резервів організму), превентивну (містить в собі комплекс профілактичних заходів, спрямованих на

попередження порушень у фізичному, психологічному та соціальному самопочутті), рефлексійну (полягає у глибокому пізнанні фахівцем себе як основного творця здоров'я, від рівня і якості якого залежить здоров'я об'єктів соціально-педагогічного впливу), креативну (виявляється у творчому підході до вирішення професійних завдань, пошуку та розроблення здоров'язбережувальних технологій)» [9].

І. Авдієнко акцентує увагу на тому, що ціннісне ставлення студентів-медиків до формування культури професійного здоров'я передбачає не лише створення відповідних умов для ефективного навчання у закладах вищої медичної освіти, але й мотивацію формування здорового способу життя. Це питання повинне вписуватися в програму закладу вищої медичної освіти як невід'ємна складова професійної підготовки майбутнього лікаря [10].

Н. Завидівська наголошує на посиленні позитивної мотивації ведення здорового способу життя студентами-медиками, у розвитку якої, на думку вченої, доцільними будуть такі форми роботи, як: організація курсових і факультетських конкурсів типу «студент, що веде здоровий спосіб життя» (як і «викладач, що веде здоровий спосіб життя»); відновлення практики туристичних походів, у тому числі одноденних; регулярне проведення оглядів-конкурсів на кращі агітаційні матеріали щодо здорового способу життя з урахуванням його особливої значущості для студентів закладу вищої медичної освіти; робота мережі навчально-спортивних комплексів і секцій, проведення заходів, спрямованих на популяризацію здорового способу життя, активною повинна бути система інформування студентської молоді про університетські та факультетські заходи, пов'язані з пропагандою здорового способу життя [11].

Висновки

Таким чином, на основі аналізу та узагальнення праць учених визначаємо сутність досліджуваного феномена «культура професійного здоров'я студента-медика» як цілісного, особистісного утворення, що ґрунтується на усвідомленні цінності здоров'я, стійкій мотивації до здоров'ятворчої життєдіяльності, дотримання режиму праці та відпочинку; дотримання правильного, збалансованого і здорового харчування, повноцінний сон; фізична активність; відмова від шкідливих звичок (вживання алкогольних напоїв, паління); дотримання правил особистої гігієни; цікаве дозвілля, профілактика шкідливих звичок, створення сприятливого психологічного клімату в колективі; активна участь у культурно масових подіях. Вважаємо, що необхідна цілеспрямована підготовка студентів-медиків до здоров'я - збережувальної діяльності та створення системи формування культури професійного здоров'я у закладах вищої медичної освіти.

Перспективи подальших досліджень

Перспективним напрямком подальших досліджень є вивчення проблеми змісту, методів та засобів формування культури професійного здоров'я майбутніх лікарів на етапі професійної підготовки; удосконалення навчально-методичного забезпечення процесу формування здорового способу життя студентської молоді у закладах вищої медичної освіти.

References

1. Sokolenko LS. Formuvannya kultury zdorovoho sposobu zhyttya studentskoi molodi yak aktualna problema sohodennya [Formation of a culture of a healthy lifestyle of student youth as a topical problem of the present]. *Problemy osvity*, 2006; 48: 208-213. (Ukrainian)
2. Horashchuk VP. Kultura zdorov'ya – novyi suchasnyi napryam formuvannya zdorovoho pokolinnya [Health culture is a new modern direction for the formation of a healthy generation]. *Problemy osvity*, 2006; 48: 184-189. (Ukrainian)
3. Amosov NM. Pryroda cheloveka [The nature of man]. K: Sobor; 1983. 178 s. (Russian)
4. Slobodyanyk V. Vyvchennya kryteriyiv i skladovyykh zdorovoho sposobu zhyttya [Study of criteria and components of a healthy lifestyle]. *Naukovi zapysky TNPU im V Hnatyuka. Seriya Pedahohika*, 2006; 9: 140-143. (Ukrainian)

5. Orzhekhovska VM. Pedahohika zdorovoho sposobu zhyttya [Pedagogy of a healthy lifestyle]. *Problemy osvity*, 2006; 48: 3-4. (Ukrainian)
6. Haletska I, Sosnovskiy T. Psykholohiya zdorov'ya: teoriya i praktyka [Psychology of Health: Theory and Practice]. Lviv: Vydvo tsentr LNU im I Franka; 2006. 338 s. (Ukrainian)
7. Meshko HM. Profesiynne zdorov'ya pedahoha yak stratehichna problema suchasnoi shkoly [Professional health teacher as a strategic problem of modern school]. *Praktychna psykholohiya ta sotsialna robota*, 2009; 6: 4-8. (Ukrainian)
8. Moysyuk VP. Formuvannya kultury profesiynoho zdorov'ya maybutnikh sotsialnykh pedahohiv [Formation of a culture of professional health of future social educators]. Abstr. PhDr. (Ped.). Ternopil; 2018. 261 s. (Ukrainian)
9. Kryvosheyeva HL. Formuvannya kultury zdorov'ya studentiv universytetu [Formation of cultural health of university students]. Abstr. PhDr. (Ped.). Luhansk; 2001. 228 s. (Ukrainian)
10. Avdiyenko IM. Rozvytok kultury zdorov'ya studentiv v osvitnomu seredovyschi vshchoho navchalnoho zakladu [Development of students' health culture in the educational environment of a higher educational institution]. Abstr. PhDr. (Ped.). Kh; 2016. 238 s. (Ukrainian)
11. Zavydivska NN. Profesiyno-prykladni osnovy formuvannya zdorovoho sposobu zhyttya studentiv vshchykh navchalnykh zakladiv ekonomichnoho profilu [Professional and Applied Fundamentals for the formation of a healthy lifestyle of students of higher educational institutions of economic profile]. Abstr. PhDr. (Ped.). K; 2002. 230 s. (Ukrainian)

Реферат

ФОРМИРОВАНИЕ КУЛЬТУРЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ЗДОРОВЬЯ БУДУЩИХ МЕДИЦИНСКИХ РАБОТНИКОВ

Ильницкая А.М., Попович З.Б., Ярмошук И.Р.

Ключевые слова: врач, студент, учреждение высшего медицинского образования, профессиональное здоровье.

Реформы в области высшего медицинского образования и их интеграция в европейское образовательное пространство нуждаются во врачах, способных продуктивно реализовывать свой потенциал и противодействовать негативному влиянию профессиональных факторов с наименьшими потерями для здоровья. Поэтому особое место в процессе формирования студентов-медиков занимает сохранение и укрепление их здоровья, создание условий для здорового образа жизни. В статье осуществлен анализ основных проблем студенческой молодежи в сфере охраны здоровья на этапе профессионального становления в заведениях высшего медицинского образования, обнаружены препятствия к реализации здорового образа жизни и возможности их преодоления. В современных условиях обучения в заведениях высшего медицинского образования нередко создается неблагоприятное влияние на здоровье студенческой молодежи. Это касается учебной нагрузки, отсутствия в заведениях высшего медицинского образования систематической работы по мотивации, пропаганде и формированию ценностной ориентации на здоровый образ жизни, а также заостренная за последние годы проблема экологии. Из значительного перечня факторов риска заболеваний студентов ученые выделяют наиболее распространенные: вредные привычки (курение и употребление спиртных напитков) и недостаточную информированность о здоровом образе жизни. Все это негативно влияет на здоровье и физическое состояние студенческой молодежи. Более того, происходит снижение адаптационных возможностей организма, которое часто приводит к развитию хронических заболеваний. Ученые отмечают, что у значительной части молодежи происходит «эксплуатация» наиболее доступного ресурса - здоровья. Стимулы получить хорошее образование, профессию, стабильное материальное положение намного выше, чем сохранение и укрепление собственного здоровья, которое в основном рассматривается как инструментальная ценность, способствует достижению жизненной цели. В то же время ценность, которая будет способствовать многолетней и полноценной жизни, остается недостаточно осознанной. Ценностное отношение студентов-медиков к формированию культуры профессионального здоровья предполагает не только создание соответствующих условий для эффективного обучения в учреждениях высшего медицинского образования, но и мотивацию формирования здорового образа жизни. Этот вопрос должен вписываться в программу учреждения высшего медицинского образования как неотъемлемая составляющая профессиональной подготовки будущего врача.

Summary

FOSTERING THE CULTURE OF OCCUPATIONAL HEALTH OF FUTURE HEALTHCARE PROFESSIONALS

Il'nytska O.M., Popovych Z.B., Yarmoshuk I.R.

Key words: doctor, student, institution of higher medical education, occupational health.

Reforms in the higher medical education and its integration into the European educational context set high demands to healthcare professionals who will be able to develop their potential productively and counteract the negative impacts of occupational factors with the least damage to the health. Therefore, a

special attention in the system of medical students' training should be paid to the strengthening of their health, creating conditions for a healthy lifestyle. The article analyzes the main problems of student youth in the field of health at the stage of professional development in the institution of higher medical education (IHME), identifies obstacles to the implementation of a healthy lifestyle and the possibility of overcoming them. The analysis of the scientific literature devoted to fostering the culture of occupational health suggests that in recent decades scientists have significantly increased the attention to youth health. In the psychological and pedagogical literature there are many works devoted to the problems of human health, propagation of a healthy lifestyle. Nowadays, studying at a higher medical education institution often has impact on the health of young people. This can be due to the workload, moreover, not yet done enough by the institutions to motivate, promote and to form a right attitude to a healthy lifestyle. In the large list of risk factors for diseases in adolescents, scientists have identified the most common: bad habits (smoking and alcohol consumption) and lack of awareness about a healthy lifestyle. This can negatively affect the health and physical condition of students. There is also a decrease in the adaptive body capacity that often leads to the development of chronic diseases. Researchers note that a large number of young people are "exploiting" the most valuable resource, health. Incentives to get a good education, profession, rewarding financial status are much higher than maintaining and strengthening one's health, which is mainly seen as an instrumental value that contributes to the achievement of life goals. At the same time, the value that will contribute to a long and successful life is not sufficiently realized. Thus, the attitude of medical students towards the development of a culture of occupational health involves not only the creation of appropriate conditions for effective learning at higher medical education, but also the motivation to keep a healthy lifestyle. This issue should be included into the programs of the higher medical educational institutions as an integral part of the professional training of future doctors.